

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER

-BÜLTEN

Sayı:5 / Tarih: 15 Nisan 2026

ADALET - HÜRRİYET - MUSAVVAT - UHUVVET

www.birder.org.tr

DOĞA
KIYIMI

ORTADOĞU'DA
ÇATIŞMA RÜZGARLARI

PETROL, ENERJİ
VE GÜÇ MÜCADELESİ

BİRDER
AKADEMİ

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER AKADEMİ

Birder Politika - Tarih - Kültür - Sanat - Bilim e-bülten Yayını / Sayı:5 / Tarih: 15 Nisan 2025

www.birder.org.tr

BİRDER e-BÜLTEN

Birlik ve ilerleme Düşünce
Derneği Adına İmtiyaz Sahibi
Müjdat ÖZTÜRK

Genel Yayın Yönetmeni /
Birder Akademi Koordinatörü
Vural CAMBUL

Editör
Anıl KARA

Hukuk Danışmanı
Av. Arife CAMBUL

Dizi-Grafik-Tasarım
Meltem CAMBUL MERT

Yayın Kurulu

Müjdat ÖZTÜRK
Vural CAMBUL
Anıl KARA
Umut Kaan KİLİM
Niyazi ALPAY
Mehmet ÖZTÜRK
Doğan ÖZTÜRK
İlayda AYAZ
Av. Arife CAMBUL
Meltem CAMBUL MERT

Görüş ve önerileriniz için
birder@birder.org.tr

Dergimizde yayımlanan makaleler kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir.
Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.
Yayımlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

BİRDER

BİRLİK VE İLERLEME DÜŞÜNCE DERNEĞİ

YAYIN ORGANIDIR

BİRDER AKADEMİ

İçindekiler

Genel Başkan'dan 4 Birder'e Dair
Müjdat ÖZTÜRK

Birder Akademi'den 5 Bülten'e Dair
Vural CAMBUL

Siyaset 6 Postmodernizm Trump ve
Milliyetçilik
Fahrettin ACAR

Ekonomi 8 Sessiz Fakirleşmenin
Yeni Dönemi
Miri KALEM

Toplum 10 Modernliğin Paradoksu:
Büyüsü Bozulan Dünya
İlayda ÖZTÜRK

Gündem 11 Amerikan Mahı
Salih Burak DEMİRKAYA

Deneme 13 Doğayı Korumak da
Vatanı Korumaktır
Mehmet ÖZTÜRK

Gezi Yazısı 14 Bir Şehrin Portresi: ÜSKÜP
Füsun KAYAN ARDAMAN

Genç Türk 16 Tarihsel Süreklilik İçinde
Türk'ün Esaretle İmtihanı
İlayda AYAZ

Teknoloji 17 5G: Sadece Hız Değil,
Yeni Bir Çağ
Niyazi ALPAY

Biyografi 19 Ziya GÖKALP: Hayatı,
Fikirleri ve Türkçülük Anlayışı
Umut Kaan KİLİM

Genel Başkan'dan; BİRDER'E DAİR

Müjdat ÖZTÜRK
BİRDER Genel Başkanı

Bir düşüncenin sadece siyasi faaliyetlerle iktidar olamayacağı gerçeğinden hareketle Türk Milliyetçiliğinin Sivil Toplum alanında da varlık gösterebilmesi, fikir ve düşünce üretmesi, projeler geliştirmesi, kültür, sanat ve edebiyat alanında da toplumsallaşması ve milletle buluşması adına BİRDER ortaya çıkmıştır.

Kuruluş motivasyonu Türk Milliyetçiliğinin siyasal alandaki gücüyle orantılı toplumsal etki alanına sahip olamayı düşüncesidir.

Kurucu kadro, Türk Milliyetçilerinin siyasal sahaya sıkıştığını ve Türk Milliyetçiliği düşüncesinin toplumla istenen biçimde buluşamadığını, milliyetçi düşüncenin ürettiği kavramların, fikirlerin daha topluma ulaşmadan kaybolup, buharlaştığı olgusu ile harekete geçmiştir.

Bu düşünceden hareketle BİRDER;

- Türk Dünyasına nasıl hizmet edebiliriz,
- Türk Birliği Ülküsünü nasıl yaşatabiliriz,
- Türk Milliyetçiliğinin tarihsel referanslarından güç alarak
- Geleceği nasıl kurgulayabiliriz sorularına birlikte cevaplar aramış,
- Türk Milliyetçiliğinin yenilenmesi, gelişmesi daha geniş kitlelerle buluşabilmesi için kurulmuştur.

BİRDER'in hedefleri;

- Türk aydınlanmasını gerçekleştirmek;
- Türk varlığının, Türk kimliğinin ve Türk kültürünün korunması, gelişmesi;
- Türk Milletinin dili, dini, tarihi, kültürü hakkında araştırmalar yapılması;
- Türk varlığının ve kültürünün geleceğe taşınması yolunda çalışmalar yapılması;
- Türk Milliyetçiliğinin ideolojik yenilenme sürecine katkı sağlanması;
- Türk Milletinin birlik ve beraberliğini sağlamlaştıracı, sosyal dokuyu artıracak çalışmalar yapılması;
- Türkiye ve Türk Dünyası arasında kültürel sosyal ve iktisadi bütünleşmeye katkı sağlanması;
- Türk Milletinin refahını, güvenliğini güçlendirecek faaliyetlerde bulunulması;
- Türk demokrasisine katkı sağlanması ve demokratik siyasetin yerleşmesi konusunda çalışmalar yapılmasıdır.

BİRDER herhangi bir partiye bağlı olmamakla beraber Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemine inanır, Türk Milletinin menfaatlerini ve çıkarlarını öncelik alır.

Değerli Okuyucular,

Birlik ve İlerleme Düşünce Derneği'nin (BİRDER) kurumsal iletişim çalışmalarını güçlendirmek amacıyla, **BİRDER Akademi** koordinasyonunda hazırlanan e-bültenimizi sizlerle paylaşmaktan memnuniyet duyuyorum. Bu yayın; derneğimizin faaliyetlerinin düzenli biçimde takip edilebilmesi, bilgi paylaşımının sistematik hâle getirilmesi ve kurum vizyonumuzun daha geniş kitlelere ulaştırılması amacıyla hazırlanmaktadır.

E-bültenimizde; derneğimizin yürüttüğü projelere, akademik ve sosyal çalışmalara, **BİRDER Akademi** bünyesinde gerçekleştirilen eğitim ve analizlere, ayrıca ilgili alanlarda hazırlanmış değerlendirme yazılarına yer verilmektedir. Böylece derneğimizin kurumsal faaliyetlerinin görünürlüğünün artırılması ve üyelerimizle sürdürülebilir bir iletişim zemininin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Bu yayının hazırlanmasına katkı sağlayan başta dernek başkanımız Sayın Müjdat Öztürk olmak üzere, desteklerini esirgemeyen yönetim kurulu üyelerimize teşekkürlerimi arz ederim. Sağladıkları yönlendirme ve katkılar, **e-bültenimizin** hazırlanmasında önemli bir yer tutmaktadır.

E-bültenimizin her sayısının içerik bütünlüğünü koruyan, düzenli, nitelikli ve kurumsal kimliğimizle uyumlu bir yayın olarak sürdürülmesidir. Bu doğrultuda çalışmalarımız kararlılıkla devam edecektir.

E-bültenimizin, derneğimizin faaliyetlerini ve düşünsel çalışmalarını sizlere aktarmada faydalı bir iletişim aracı olmasını temenni eder, tüm okuyucularımıza saygılarımı sunarım.

Vural CAMBUL

Genel Yayın Yönetmeni

BİRDER Akademi

POSTMODERNİZM, TRUMP VE MİLLİYETÇİLİK

Kıymetli okuyucu; birazdan okuyacağınız bu yazı, benim bu mecrada yayınlanan ilk yazım olması vesilesiyle "Bir-Der" bünyesinde seninle bu yazıyı ve bu yazı aracılığıyla fikirlerimi paylaşma imkânı bulduğum için çok mutlu olduğumu ifade etmek isterim. Gazetecilik mezunu ve aynı bölümde yüksek lisans yapan bir Türk milliyetçisi olarak zaman zaman buradan fikirlerimi paylaşmak niyetindeyim. İlk satırlardan da anlayabileceğin üzere genellikle sohbet-deneme tarzını kullanacağım, çünkü duygu geçişlerini önemsiyorum.

Ülke olarak kültür ve yaşam tarzı kavgaları maalesef ki bizim için hayli alışkın olduğumuz bir durum. İşin daha ilginç kısmı ise okyanusun ötesindeki dünyanın "büyük biraderi" Amerika içinde durum pek farklı sayılmaz. 2008 yılından itibaren Amerikan seçimlerini takip eden biri olarak (evet biraz erken başladım) örüntüyü artık çok net görebiliyorum. 2008'den itibaren Amerikan seçimlerinde bir kültür savaşı durumu açıkça görülüyor. Aynı durumu Türkiye'ye de uyarlamak mümkün fakat bunu okuyucuya bırakıyorum.

2008'de Obama, Amerika'nın ilk siyahi başkanı olma iddiası üzerinden ciddi bir seçim çalışması yürütmüştü. Özetle Obama, kendisini "ötekinin sesi" olarak tanımlamak yoluna gitmiş ve sonuç almıştı. İki dönem iktidarını sürdürdü. Akabinde 2016'da bunun anti tezi diyebileceğimiz, Amerikan muhafazakârlığının vücut bulmuş hâli olarak pazarlanan Donald Trump sahneye çıktı. Ancak şunu söyleyebiliriz ki Amerikan siyasetinin ana belirleyicilerinden biri olarak Amerika'daki kültür savaşı tüm hızıyla sürmektedir.

2. Postmodernizm

Yazının bu bölümünde son zamanlarda sık sık duymakta olduğumuz postmodern kavramı ile karşı karşıya kalıyoruz. Ancak bu noktada meselenin yalnızca bir kavram tartışması olmadığını açıkça ifade etmek gerekir. Bugün tartıştığımız şey doğrudan doğruya bir medeniyet tercihidir.

Fahrettin ACAR

İnsanlık tarihinde üç temel hat vardır: gelenek, modernite ve postmodern çözüme... Gelenek dünyası aidiyeti güçlü ama değişime kapalıdır. Modernite ise akıllı, bilimi ve ulus devleti merkeze alarak insanlığa düzen kurma iradesi kazandırmıştır. Postmodernizm ise bu düzeni sorgulama iddiasıyla ortaya çıkmış, ancak çoğu zaman eleştirdiğini aşmak yerine zemini aşındırmıştır. Bu aşamada postmodernizm kavramına baktığımızda ise karşımıza daha ilginç bir tablo çıkmakta. Dumlupınar Üniversitesi'nden Hasan Yıldız, postmodernizm hakkında yaptığı çalışmada şöyle diyor: "Her yazar postmoderni kendisi açısından belli bir yönüne ağırlık vererek tanımlama yoluna gitmektedir. Postmodernizm bazılarında göre modernizmden bir kopuş anlamına gelir. Bir kısım yazarlara göre ise modernizmin rafine edilmiş, ileri bir hâlidir." Bu tanımdan anlaşılacağı üzere postmodern dünya görüşü, modernizmi ve modern değerleri eleştiren şekilde ele alarak yeniden şekillendirmeyi içerir. Aynı çalışmanın devamında bu kavramdan yayılcı özellik taşıyan "bir virüs" şeklinde bahsedilmesi de anlamlıdır.

Bu aşamada Türk tarihinde de son 300 yılın ana meselesine değinmeden geçmek hata olacaktır. Osmanlı'nın gerileme dönemine girdiğinin Osmanlı bürokrasisi tarafından kesin olarak kabul edildiği 1718 Pasarofça Antlaşması, aynı zamanda Osmanlı'da ve dolayısıyla Türk tarihinde yeni bir çekişme alanı yaratıyordu. Şurası açıktı: Gemi batıyordu. Dolayısıyla değişmek, yenilenmek, yeni şeyler söylemek lazımdı artık. Kavga tam olarak burada başlıyordu: Hangi konuda, ne kadar ve nereye kadar değişecektik?

İttihat ve Terakki çizgisinden Kemalizme uzanan modern milliyetçilik tam olarak bu soruya yanıt aradı. Gökalp, Akçura ve Gaspıralı gibi isimler farklı yollar önermiş olsa da ortak nokta şuydu: Bir kimlik ve düzen inşa etmek.

Modernizm kusursuz değildir. Ancak modernizm, kusurlarına rağmen inşa eden, kuran ve taşıyan bir iradedir. Postmodernizm ise eleştirir, parçalar ve dağıtır; fakat yerine ne koyacağı konusunda çoğu zaman susar. İşte bu nedenle kontrolsüz bir postmodern dalga, toplumları özgürleştirmek yerine kimliksizleştirir

Nitekim dünyada hızla yaygınlaşan "tarihle yüzleşme" söylemi bu bağlamda dikkat çekicidir. 2020 yılında George Floyd protestoları sırasında George Washington heykeline saldırılması ve bayrak yakılması, bu sürecin simgesel bir örneğidir. Bu tür hareketler, kontrolsüz kaldığında bir yüzleşmeden çok aidiyet aşınması üretir. Bunun doğal sonucu ise çoğunluk öfkesi ve sert reaksiyonlardır. Amerika'da Donald Trump'ın yeniden güç kazanması bu reaksiyonun bir yansımasıdır.

3. Türkiye

Bu sürecin Türkiye'ye yansıması olup olmadığı sorusu ise kaçınılmazdır. Açık konuşmak gerekir: Türkiye gibi bir coğrafyada bu rüzgârlardan etkilenmemek mümkün değildir.

Türkiye'de sonuç verecek olan modernleşme girişimi, Sultan II. Mahmud reformlarıyla başlayıp Jön Türk hareketiyle gelişmiş ve Cumhuriyet ile kurumsallaşmıştır. Bu süreç bir tercih değil, bir zorunluluktur. Dolayısıyla Cumhuriyet, yalnızca bir rejim değişikliği değil, aynı zamanda bir modernleşme projesidir.

2010'lardan itibaren Türkiye'de de postmodern söylemin yaygınlaşmasıyla birlikte benzer tartışmalar ortaya çıkmıştır. "Tarihle yüzleşme" adı altında yürütülen bazı yaklaşımlar, eleştiri sınırını aşarak aidiyet sorgulamasına dönüşmektedir. Ancak burada kritik bir ayırım yapmak gerekir. Geçmişle yüzleşmek ile geçmiş değersizleştirmek aynı şey değildir. İlki sağlıklı bir hesaplama olabilirken, ikincisi doğrudan kimlik aşınması üretir.

Türkiye bu noktada farkını açıkça göstermiştir. Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri ve uluslararası hukuk tarafından terörist olarak kabul edilen İmralı'daki figürün yeniden siyasal tartışmaların merkezine taşınması, bu sürecin en somut göstergelerinden biridir.

Bu durum yalnızca bir siyasi tercih değil, doğrudan doğruya Cumhuriyet'in kurucu referanslarının tartışmaya açılması anlamına gelmektedir. Nitekim 1924 Anayasası'nın hedef alınması da bu hattın bir devamı olarak okunmalıdır. Geçtiğimiz günlerde yaşanan İstiklal Marşının Arapça okunması girişimi bile bu bu yıkım ve yeniden inşa sürecinden bağımsız okunmalı denebilir. Bu tablo, meselenin yalnızca teorik bir tartışma olmadığını, doğrudan doğruya devletin ve milletin varlık zeminine temas ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

4. Milliyetçilik

Yazının başında Amerika örneği üzerinden söylediğimiz gibi, kontrolsüz bir çözülme süreci her zaman bir reaksiyon üretir. Bu reaksiyon bazen sert, bazen kontrolsüz ve bazen yıkıcı olabilir. Türkiye için de benzer bir risk söz konusudur. Bir yanda çözülme ve kimlik aşınması, diğer yanda buna karşı doğabilecek kontrolsüz öfke. Bu iki uç arasında kalmak, uzun vadede ciddi kırılmalar yaratacaktır. Bu noktada yapılması gereken şey açıktır: ne geçmiş inkâr etmek ne de kör bir öfkeye teslim olmaktır. Asıl mesele; modern kazanımları koruyarak, onları akılcı şekilde geliştirmek ve bu süreci sağlam bir kimlik zemini üzerine oturtmaktır.

Çünkü tarih bize şunu açıkça göstermiştir: İnşa edemeyen, sadece eleştiren zihinler toplumları ileri taşımaz. Toplumları ileri taşıyanlar, kuran ve sürdüren iradelerdir.

Dolayısıyla bugün önümüzdeki tercih nettir. Ya modern kazanımları yani ulus devlet cumhuriyeti temsil eden kurucu iradeyi güçlendirerek yolumuza devam edeceğiz ya da çözülmenin ve reaksiyonun sürüklediği belirsiz bir geleceğe savrulacağız. Bu bir fikir tartışması değil, bir kader meselesidir.

Bu aşamada tarih bir kez daha akılcı modern Türk milliyetçiliğini sahneye davet etmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu bu süreçten sağlıklı, sağlam ve bütün olarak çıkması için hepimizin içinde yanan ve yanması da gereken milliyetçi öfkeyi zaman zaman zorlansa bile demir döver gibi şekillendirerek, yerinde, zamanında, kontrollü ve planlı şekilde üretkenlik için kullanması gerekir. Ancak bunu yaparken de değerlerini ve davasını savunma hususunda geri adım atmaması bizim için elzemdir. Dengeyi korumak, gerekiyorsa yeni dengeler kurmak yolunda fikir babalarımızın gösterdiği dirayet ve inancı aynı umutla gösterebilmenin yanı sıra bu sürece liderlik etmeye hazır mıyız? Bizim vermemiz gereken yanıt budur.

SESSİZ FAKİRLEŞMENİN YENİ DÖNEMİ

Son günlerde ekonomiyi anlamaya çalıştıkça insanın kafası daha da karışıyor. Bir yanda “her şey kontrol altında” diyenler var, diğer yanda yaklaşan fırtınaya dikkat çekenler. Gerçek ise bu iki uç arasında bir yerde duruyor. Ekonomi ne tamamen kötü ne de iyi; aslında dışarıdan gelen büyük bir dalganın etkisi altında ilerlemeye çalışıyor. Bu dalganın temelinde ise geçmişteki ekonomi yönetiminin hatalarının üzerine bir de, günümüz itibarıyla yaşanan jeopolitik riskler ve kırılan tedarik zincirleri var. Önümüzdeki aylarda Türkiye ekonomisinde güçlü bir daralma göreceğimizi rahatlıkla söyleyebiliriz. Ekonomi yönetiminin seçtiği yol, faizi yüksek tutmak ve döviz baskılamak... Bu, başka çaresi olmayan bir politikadır. Hiçbir şekilde Türkiye’deki vatandaşların TL mevduatlarından elde ettiği getirinin, döviz mevduatından elde edilen getiriden düşük kalacağı bir politikaya geçişe cesaret edilemez. Bu yüzden Merkez Bankası elindeki kozlarla sınırlı bir defans uyguluyor. Bu yaklaşımın bir tercih olmanın ötesinde zorunluluk içerdiğini görmek gerekiyor. Çünkü mevcut yapı içerisinde, yerli para cinsinden getirinin döviz karşısında geri planda kaldığı bir dengeyi sürdürmek mümkün değil. Bu nedenle para otoritesi sınırlı araçlarla bir denge kurmaya çalışıyor. Bugün açıklanan verilerde açık bir kriz görüntüsü yok. Ancak bu durumun yanıltıcı olabileceğini kabul etmek gerekiyor. Ekonomideki daralmanın etkileri zamana yayılarak ortaya çıkıyor. Bu süreçte uygulanan destek mekanizmaları sistemi ayakta tutsa da dış şokların süresi uzadıkça bu yüklerin taşınması zorlaşıyor.

Miri KALEM

Savaşın askeri boyutu da önemli. ABD’nin ve müttefiklerinin elindeki savunma füzeleri cephanesi sınırlı. Örneğin Patriot füzelerinin üretimi yılda yaklaşık 800 adetle sınırlı ve yeni füze üretimi üç yıl sürebiliyor. ABD’nin mevcut cephanesinin büyük kısmı Ukrayna savaşında kullanıldı. Bu nedenle savaşın sürdürülebilirliği sınırlı ve cephane bittiğinde saldırı kapasitesi azalacak. Yani İran ve ABD-İsrail gerilimi, kısa vadede ciddi ekonomik ve enerji şokları yaratabilir ama uzun vadede askeri tarafın da sınırlamaları olacak. Bu durum, savaşın bir gün biteceğini, tedarik zincirlerinin ve fiyat dalgalanmalarının ise birkaç ay daha etkili olacağını gösteriyor.

Önümüzdeki üç aylık daralmanın maliyeti de göz ardı edilemez. Bu üç aylık daralmanın maliyeti cari açığa yaklaşık 15 milyar dolar yansıtacak. Eşel mobil gibi mekanizmaların aylık maliyeti 40 milyar- TL civarında ve bu, risk ortamında hâlâ karşılanabiliyor. Ancak İran savaşının süresi uzarsa, hem Türkiye hem de dünya genelinde enflasyonla başa çıkmak giderek zorlaşacak. İran savaşı ve Körfez’deki enerji tesislerindeki hasar devam ettiği sürece maliyetler artacak. Petrol, gübre, üre, alüminyum ve plastik ürünlerinin tedarikinde kopukluk yaşanıyor. Uluslararası Enerji Ajansı’na göre petrol akışı, savaş bitse bile normal seviyesine 3-6 ay içinde dönecek.

Bu süre boyunca enerji ve hammadde fiyatları yüksek kalacak, enflasyon yeniden yükselecek ve büyüme küçülecek. Bu durum fiyatlar genel düzeyinde kalıcı bir baskı oluşturuyor. Yani yaşanan gelişmeler yalnızca geçici bir dalgalanma olarak kalmıyor, doğrudan maliyet yapısına yerleşiyor. Küresel ölçekte baktığımızda da işler kolay değil. ABD Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası faiz indirimi beklentileri neredeyse sıfır... Yani küresel anlamda para bol olmayacak ve finansman ucuzlamayacak. Türkiye için bu, zaten zor olan enflasyonla mücadeleyi daha da zorlaştıracak. Görünen o ki finansman koşullarının sıkı kalmaya devam edeceği anlaşılıyor.

Vatandaşın cebine gelince durum daha da somutlaşıyor. Marketlerde gördüğümüz fiyat hareketleri, enflasyonun sadece rakamlardan ibaret olmadığını gösteriyor. Domates, biber ve salata gibi temel ürünlerde günler içinde %50'ye varan dalgalanmalar oluyor. Şu an geçici idari önlemlerle fiyat kontrol edilebiliyor ama petrol ve enerji maliyetleri yükselmeye devam ettikçe bu durum sürdürülebilir değil. Uygulanan yanlış tarım politikalarının üzerine bir de Hürmüz Boğazı'nın kapatılması nedeniyle tedarik zincirindeki kopuşlar, mazot ve gübrenin pahalılaşmasına neden olacak ve üretim zorlaşacak. Kısacası gıda enflasyonu yaz aylarında çok daha belirgin hâle gelecek.

Bütün bu tabloda Türkiye'nin durumu şöyle özetlenebilir: Büyük bir kriz bugün için kapıda değil ama riskler giderek birikiyor. En kesin olan şey, halkın cebinde sessiz ama belirgin bir fakirleşmenin yaşanıyor olmasıdır. Enflasyon yüksek kalacak, gıda fiyatları artacak, faizler yüksek tutulacak ve krediye erişim sınırlı kalacak.

Bu süreç, ekonomik rakamlar açısından idare edilebilir görünebilir ama sokaktaki insan için hayat daha da zorlaşacak. Sonuç olarak, Türkiye ekonomisi bir yol ayrımında değil, bir dayanıklılık testinde. İran savaşı ve Körfez'deki tedarik zincirindeki bozulmalar, önümüzdeki aylarda daha da hissedilecek. Şimdiden hazırlıklı olmak, hem vatandaş hem de ekonomi yönetimi için tek doğru adım. Sessiz fakirleşme devam ediyor ve bu süreç, hazırlıksız olanı sert bir şekilde vuracak.

MODERNLİĞİN PARADOKSU: BÜYÜSÜ BOZULAN DÜNYA

İlayda ÖZTÜRK

Modernlik, insanlık tarihindeki önemli düşünsel dönüşümlerden birini ifade eder. Aydınlanma ile akıl ve bilim merkezi bir konuma yerleşmiş, insanın geleneksel otoritelerden bağımsız daha özgür bir toplumsal düzen kurabileceği düşünülmüştür. Eleştirel düşüncenin güç kazanması ve bilginin sorgulanabilir hale gelmesi, modernliğin uzun süre ilerleme ve özgürlükle ilişkilendirilmesine yol açmıştır.

Ancak tarihsel süreç ilerledikçe modernliğin başlangıçtaki iyimser tablosu eleştirilmeye başlanmıştır. Başlangıçta insanı özgürleştiren akılcı düşünce, zamanla daha teknik ve araçsal bir karakter kazanmıştır. Frankfurt Okulu düşünürlerinden Max Horkheimer'a göre modern dünyada akıl, hakikati arayan bir ilke olmaktan uzaklaşarak çoğu zaman verimliliği artıran bir araca dönüşmüştür.

Günümüzde birey, geçmişe kıyasla çok daha hızlı akan bir dünyanın içinde yaşamaktadır. Dijital teknolojiler ve kesintisiz iletişim ağları insanların zaman algısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Birçok insan güne telefon bildirimlerini kontrol ederek başlamakta ve gün boyunca sürekli bir bilgi akışı içinde kalmaktadır. Bu durum modern hayatın hızını artırırken, bireyin düşünmeye ayırdığı zamanı da giderek daraltmaktadır. Böylece modern insan yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda bilgi ve mesajların oluşturduğu bir kalabalığın da parçası haline gelmektedir.

Bu durumu anlamlandırmak için Max Weber'in ortaya koyduğu "dünyanın büyüünün bozulması" kavramı önemli bir açıklama sunar. Weber'e göre modernleşme, geleneksel anlam sistemlerini çözmüş ve insanı giderek daha akılcı biçimde düzenlenen bir toplumsal yapının içine yerleştirmiştir.

Ancak bürokrasi, kurumsal yönetim ve teknik organizasyon gibi rasyonel sistemlerin artması, insanın anlam arayışına her zaman cevap verememiştir. Bu nedenle modern birey akılcı kurumlar içinde yaşarken anlam arayışını sürdürmeye devam eder. Günümüz kurumlarında süreçlerin kurallar, prosedürler ve performans ölçümleriyle düzenlenmesi bu rasyonelleşmenin açık bir göstergesidir. Örneğin birçok iş yerinde çalışanların performansı sayısal hedefler, raporlar ve değerlendirme sistemleri üzerinden ölçülmektedir. Bu düzen toplumsal hayatı daha öngörülebilir kılarken, kimi zaman bireylerin kendilerini katı bir sistemin parçası gibi hissetmelerine de yol açabilmektedir.

Böylece birey bir yandan daha fazla hak ve imkâna sahip olurken, diğer yandan giderek daha karmaşık sistemlerin içinde yaşamaktadır. Yanı sıra modernliği yalnızca bir kriz olarak görmek de eksik bir yaklaşım olur. Onu eleştirmek bütünüyle reddetmek değil; aksine içerdiği çelişkileri anlamaya çalışmaktır.

Bugün modernlik üzerine düşünürken temel soru ilerlemenin yönünden çok anlamıdır. Çünkü modern dünyada insan, kendi kurduğu sistemlerin içinde zaman zaman kendisine yabancılaşabilmektedir. Modern dünyanın en önemli ihtiyaçlarından biri; hızın içinde düşünmeyi, kalabalığın içinde birey olabilmeyi ve teknik ilerleme içinde insan kalabilmeyi hatırlamaktır. Modernliğin değeri yalnızca ilerlemenin kendisinde değil, insanın bu süreçte kendisini ve dünyayı yeniden anlamlandırabilme çabasında saklıdır.

AMERİKANA MALI

iran–Amerika savaşı ile birlikte dünyada askerî ve siyasal olarak yeni bir dönemin içine girildiği konusunda hemen hemen herkes hemfikir noktaya geldi. Savaşın henüz başında başörtüsü protestolarına atıfta bulunan ABD’li yetkililer, İran’ı özgürleştirme ve rejimi değiştirme vaatlerini geçtiğimiz hafta devlet başkanlarının ağzından İran medeniyetini tehdit eden bir şekilde çevirdiler. Bu durum, meselenin yalnızca bir rejim tartışması değil, aynı zamanda daha geniş bir güç ve medeniyet mücadelesi olduğunu da ortaya koyuyor.

Bu noktada İran’ın gösterdiği mukavemeti batı coğrafyası bekliyor muydu bilemiyoruz. En azından Türkiye’den bakıldığında, her türlü mezhepsel ayrıştırma çabalarına rağmen İran medeniyetinin ve kültürünün bu coğrafyadaki cetvelle çizilmiş diğer ülkelerden ve aşiret kültürüyle yönetilen ülkelerden farklı olduğu; İran kültürü denilen, etnik ayrıştırmayı içermeyen bir İran (Şia) milliyetçiliğinin ülkenin kahir ekseriyetinde hâkim olduğunu bilen yetkililerimizin sayısı hatırı sayılır seviyedeydi. Ülkemize yönelen füzeler sonrası yapılan itidalli açıklamaları bu kapsamda ele alabiliriz.

Savaşı ABD ve İsrail beraber başlattılar; fakat ilk günden beri bu savaşı bitiren tarafın İran olacağı fikrini savunduk. Sizce ABD’li yetkililer, İran tarafından Körfez ülkelerine yapılan saldırıları stratejik olarak hesaplamamış olabilirler miydi? Öyleyse ABD adına durumun vahameti sandığımızdan daha büyük durumda... Oysaki savaşın ilerleyen süreçlerinde gördük ki bu savaşla beraber 1950’li yılların savunma doktrinleriyle kurulan NATO dâhil olmak üzere birçok müessese tartışmaya açıldı. NATO, kuruluş amacı olarak Avrupa ile ABD–Kanada arasında bir savunma paktı inşa ederek Varşova Paktı ve Sovyet nüfuzunun saldırgan ve yayılcı etkisini durdurmayı denemiştir.

Salih Burak DEMİRKAYA

NATO’daki ilk askerî çatlak, Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle’ün ABD ve İngiltere’nin örgütte kurduğu baskıyı azaltmak üzere 1958 yılında iki ülkeye gönderdiği memorandumda beklediği yanıtları alamayınca Fransa’nın NATO’nun askerî kanadından ayrılması sürecini başlatmasıyla ortaya çıktı. Sonuçta tüm ABD askerleri ülkeden çıkmak zorunda kaldılar ve ABD üsleri birer birer Fransız hâkimiyetine girdiler. NATO’nun dönem dönem ülkemizde de iç siyaset malzemesi hâline geldiğini geçtiğimiz senelerde gördük.

Bugün gelinen noktada NATO’nun yalnızca askerî bir ittifak olmadığı, aynı zamanda küresel güç mimarisinin bir parçası olarak ekonomik ve siyasal bağımlılık ilişkileri üreten bir yapı olduğu daha net anlaşılmaktadır. Bu durum, ittifak içindeki ülkelerin kriz anlarında dahi ortak refleks geliştirmekte zorlanmasına yol açmaktadır. ABD’nin kendi stratejik önceliklerini merkeze alan yaklaşımı, müttefiklik hukukunun sınırlarını yeniden tartışmaya açmaktadır. Kuruluşundan beri siyasî tartışmaların odağında olan NATO’nun meşhur beşinci maddesi muamması, 11 Eylül sonrası bir kez işletilmiş; tüm ülkeler eksiksiz katılmışlardı. Şimdi değişen dünya düzeni nedeniyle ABD, İran ile arasındaki çatışmayı bahane ederek NATO ülkelerinden yeterli desteği göremediğini beyan ediyor ve anlıyoruz ki bu destek savaşın başından beri neredeyse hiç yoktu. ABD yine hesaplanmış bir planı devreye sokmuştu; nasıl Körfez ülkelerinin İran tarafından vurulacağı hesaplandıysa, NATO ülkelerinin de bu desteği vermeyeceği hesaplanmış olmalıydı.

ABD, uygulaması zor bir planın son aşamasına gelmiş gözüküyor. Bu arada şunu da hatırlatmakta fayda var ki ABD Başkanı Trump, Rusya'nın petrol ambargosunu Hürmüz sebebiyle kısa süreliğine kaldırarak Rusya'nın yüz altmış milyar doların üstünde bir satış geliri elde etmesini sağladı. İran ise barış müzakerelerinin ön şartlarından biri olarak petrol satış gelirlerini kripto varlıklara endekslemeyi ve ödemeleri petrodolar, yani petrol karşılığı dolar sistemi dışında gerçekleştirmeyi istiyor. Geçtiğimiz aylarda basına düşen; İran'ın yüksek maliyetine rağmen petrol ve doğalgazı elektriğe çevirerek kripto varlık madenciliği yaptığı ve bu dijital varlıkları uluslararası ticarete kullanmaya yöneldiği bilgileri de bu sürecin bir parçası olarak gündeme gelmişti. Petrol ticaretinin dolar harici yerel para birimleri ya da kripto varlıklar gibi alternatif finansal araçlarla yapılması elbette doların küresel rezerv para olma vasfını zayıflatmaya yönelik bir arayışa dayanıyor. Ülkelerin dış ticaret açığı rakamlarının ABD para birimine bağımlı olması, Çin gibi bir devin de İran'ın açtığı bu yolda dolar karşısında daha görünür bir pozisyon alması, bizi yıllar öncesine; çoğumuzun anımsamakta zorlandığı bir döneme götürüyor. Öte yandan Çin'in geliştirdiği alternatif ödeme sistemleri, yerel para birimleri üzerinden ticaret ve dijital para girişimleri, küresel finansal mimarinin yavaş yavaş dönüşmekte olduğuna işaret ediyor.

Takvimler 1956 yılını gösterdiğinde, Mısır Başbakanı Nasır'ın Süveyş Kanalı'nı kamulaştırma isteği ile başlayan saldırılar neticesinde, Süveyş Kanalı'nı elinde tutan İngiltere ve Fransa başta olmak üzere Avrupa devletleri; Mısır'ın Sovyetler Birliği'ne yaklaşma çabasından rahatsız olan ABD tarafından Sovyet tehdidine karşı yalnız bırakılmıştı. 2026 yılına gelindiğinde aynı ABD yine Avrupa ülkelerini benzer bir şekilde cezalandırmaya girişiyor ve NATO'dan çıkmakla tehdit ederek Rusya tehlikesini Avrupa ülkelerinin ensesinde hissetmesini istiyor. Rusya-Ukrayna savaşı süresince Trump'ın takındığı tavırdan anladığımız, Ukrayna konusunda Avrupa'dan ayrılmış durumda olduğudur. Bu bağlamda enerji hatları ve boğazlar yalnızca ticaret yolları değil, aynı zamanda küresel güç mücadelesinin en kritik jeoekonomik baskı unsurlarından biri hâline gelmiştir.

Hürmüz Boğazı'nın kontrolü, sadece bölgesel değil küresel ölçekte ekonomik dengeleri sarsabilecek bir kapasiteye sahiptir. Bu nedenle enerji güvenliği meselesi, klasik ekonomi politikalarının ötesine geçerek doğrudan askerî ve stratejik planlamanın merkezine yerleşmiştir.

Süveyş Krizi sonrasında ABD'nin ekonomik yaptırımları sonucunda İngiltere süper güç konumunu yitirerek yıllarca sürececek bir enflasyon sarmalına sürüklenmiş; ABD'nin sterline açtığı savaş sonrası eriyen rezervleri sebebiyle IMF kapısına dayanmış, en sonunda imparatorluk seviyesinden Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı kapısında kendisini bulmuştu. Bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin konumu da ayrı bir önem arz etmektedir. Jeopolitik olarak bir geçiş hattında bulunan Türkiye, yalnızca bir cephe ülkesi değil, aynı zamanda denge kurucu bir aktör olma potansiyeline sahiptir. Ancak artan küresel kutuplaşma, bu denge politikasını her geçen gün daha kırılgan hâle getirmektedir. Türkiye'nin önümüzdeki süreçte atacağı adımlar, sadece bölgesel değil küresel dengeler açısından da belirleyici olacaktır.

Gelelim yazının sonuna: Bu savaş sonrasında İran'ın üçüncü dünya ülkelerinin yeni umudu olduğu aşikârdır. Jeopolitik konumunu jeoekonomik olarak kullanarak dünya ticaretini kilitleyebilecek bir salvo gerçekleştirdi. Peki ABD ne yapacak? Avrupa karşısında seksen senelik yeni bir hâkimiyet mi kuracak, yoksa küresel rezerv para olan doların yerini alternatif para birimleri ve yeni finansal araçlar mı alacak? Bu savaş, yalnızca bugünün değil, önümüzdeki on yılların güç mimarisini belirleyecek bir kırılma anı olarak tarihe geçmeye adaydır. Zaman, stratejisini doğru kurgulayanı muhakkak ödüllendirir.

DOĞAYI KORUMAK DA VATANI KORUMAKTIR

Karadeniz, Küresel Isınma ve Milliyetçilik

Karadeniz... Yeşilin en derin tonlarını içinde barındıran, sisle örtülü dağları, güz ormanları ve çağlayan dereleriyle yalnızca bir coğrafya değil; bu milletin nefesidir. Giresun'un yaylaları, Trabzon'un vadileri, Ordu'nun ormanları... Bunlar sadece kartpostallık manzaralar değil, aynı zamanda gelecek nesillere bırakılacak en kıymetli mirasımızdır.

Ancak bugün bu miras ciddi bir tehdit altındadır. Üstelik bu tehdit tek başına değildir. Bir yanda maden faaliyetleriyle doğanın tahrip edilmesi, diğer yanda küresel ısınmanın giderek ağırlaşan etkileri... Bu iki unsur birleştiğinde mesele artık sadece bir çevre sorunu olmaktan çıkar; doğrudan doğruya milli bir mesele haline gelir.

Karadeniz Bölgesi, Türkiye'nin en yoğun orman varlığına sahip alanıdır. Türkiye genelinde orman oranı yaklaşık yüzde 29 seviyesindeyken, Doğu Karadeniz'de bu oran yer yer yüzde 60-70'e kadar ulaşmaktadır. Bu ne demek biliyor musunuz? Bu, Karadeniz'in sadece bölge insanı için değil, tüm Türkiye için bir "doğal akciğer" olduğu anlamına gelir. Bir hektar sağlıklı ormanın yılda 10-15 ton karbon tuttuğu, yaklaşık 30-40 insanın yıllık oksijen ihtiyacını karşılayabildiği düşünülürse, bu bölgenin değeri çok daha iyi anlaşılır. Karadeniz'in havası, suyu ve toprağı; aslında hepimizin ortak yaşam kaynağıdır.

Öte yandan küresel ısınma gerçeği artık inkâr edilemez bir noktaya ulaşmıştır. Artan sıcaklıklar, kuraklık, ani ve yıkıcı hava olayları... Türkiye de bu değişimden payını almaktadır. Ancak Karadeniz hâlâ yüksek yağış oranı, dengeli sıcaklık yapısı ve yoğun bitki örtüsü sayesinde ülkenin en yaşanabilir bölgelerinden biri olma özelliğini korumaktadır. Ne var ki bu denge son derece hassastır. Ormanların yok edilmesi, dağların delinmesi ve doğal yapının bozulması, bu avantajı çok kısa sürede ortadan kaldıracaktır.

Mehmet ÖZTÜRK

Maden faaliyetleri ise bu sürecin en tartışmalı başlıklarından biridir. Altın ve gümüş arama çalışmaları sırasında kullanılan yöntemler, çoğu zaman doğaya geri dönülmez zararlar vermektedir. Ormanlar kesilmekte, su kaynakları kirlenmekte, toprak yapısı bozulmaktadır. Kısa vadeli ekonomik kazanç uğruna yapılan bu müdahaleler, uzun vadede telafisi mümkün olmayan kayıplara yol açmaktadır. Çünkü bir orman yeniden büyüyebilir, ama yok edilen bir ekosistemin eski dengesine kavuşması onlarca yıl, hatta yüzyıllar sürebilir.

Tam da bu noktada şu soruyu sormak gerekir: Milliyetçilik nedir? Sadece sınırları korumak mıdır, yoksa o sınırların içindeki hayatı da korumak mıdır? Gerçek milliyetçilik, yalnızca bayrağı savunmak değil; o bayrağın gölgesinde var olan toprağı, suyu, havayı ve doğayı da koruyabilmektir. Çünkü bir millet sınırlarını kaybederse bağımsızlığını, doğasını kaybederse geleceğini kaybeder.

Bugün Karadeniz'de verilen doğa mücadelesi, bu yüzden sadece çevreci bir refleks değildir. Bu, aynı zamanda milli bir duruştur. Bu toprakların emanete sahip çıkma bilincidir. Talan etmek değil korumak, tüketmek değil sürdürülebilirliği sağlamak, sadece bugünü değil yarını da düşünmek... İşte gerçek vatanseverlik tam olarak budur.

Unutulmamalıdır ki vatan sadece harita üzerindeki çizgilerden ibaret değildir. Vatan; oksijeniyle, suyuyla, toprağıyla vardır. Ve o vatani korumak, sadece dış tehditlere karşı değil; içerde yapılan yanlışlara karşı da durabilmeyi gerektirir.

Çünkü doğayı korumak, aslında geleceği korumaktır. Ve geleceğini koruyan bir millet, vatanını da korumuş olur.

BİR ŞEHRİN PORTRESİ: ÜSKÜP

Üsküp, Balkanlar'ın ortası sayılabilecek bir konumda, Kuzey Makedonya'nın başkenti ve en büyük Őehri... Merkezi konumunun sonucunda oluŐmuŐ Çok etnikli yapıya ve zengin tarihi mirasa sahip olan bu Balkan Őehri 1392 tarihinde Osmanlı Türklerinin egemenliğine girmiŐ, 521 yıl boyunca Osmanlı idaresinde kalmış ancak 20. yüzyıl baŐlarından itibaren Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı döneminde Őehirdeki Türk kimliğinin silinmesi hedeflenmiŐtir. Türk ve Müslümanların ülkeden ayrılmasına müsaade eden 1953 yılı Türklerin Tahliyesi AnlaŐması, Üsküp'ten Türkiye'ye göçü hızlandırmıŐ. Türk nüfusunun oranında yaşanan ciddi azalıŐın yanı sıra Türk-İslam kimliğinin somut delilleri olan mimarî eserlere karşı yürütölen "Skopje 2014" projesi de oradaki kültürel izlerimiz aÇısından epey yıkıcı olmuş. Üsküp Őehir merkezini tamamen yenilenmesini hedefleyen proje kapsamında her yere devasa haŐlar ve yüzlerce heykeller dikildiği gibi 34 yeni antik mimarî tarzda kamu binası inşa edilmiş. Makedon ulus bilincini inşa etme felsefesi üzerine hazırlanan bu proje ile Taş Köprü ve Türk ÇarŐısı heykeller ile kapatılmıŐ ve çarŐının bir kısmı proje kapsamında maalesef yıkılmıŐ.

2021 yılında yapılan tartışmalı nüfus sayımına göre Üsküp'ün 508.073 kiŐilik nüfusunun 7.922'i Türk olarak kayıtlara geçmiş. Bu son sayımdaki verilere göre hali hazırda Arnavut ve BoŐnaklarla beraber yaklaşık 132.000 Müslüman-Türk nüfus, ağırlıklı olarak Vardar Nehri'nin (akıŐına göre) sol kıyısında ve Saray bölgesinde ikamet ediyor. Vardar nehri doğal bir dekor olarak Őoklu kültürün ve dilin hüküm sürdüğü Üsküp'ün ortasından, iki yakayı coğrafi olduğu kadar kültürel, etnik olarak da ayırır Şekilde akıyor.

Füsun KAYAN ARDAMAN

Şehrin ruhuna baktığınız zaman ise nehrin Müslüman tarafındaki camilerden yayılan Türkçe hutbe ve vaazların yüzlerce yıllık kadim zamanların hatırasını canlı tutma çabasında olduğunu hissedebiliyor, Şehrin bu kesiminde Türkçe konuŐarak dolaŐabiliyorsunuz. Şehrin simgesi Fatih Sultan Mehmet Köprüsü (Taş Köprü) ile Osmanlı döneminden kalan Balkanlardaki çarŐıların en büyüğü olan yedi yüzyıllık Üsküp Türk ÇarŐısı, camilerin yanında han, hamam, ve çeŐmelere ev sahipliği yapmaya devam ediyor. Arnavut kaldırım sokakları, Osmanlı mirası olan Sultan Murad Camii, KurŐunlu Han ve Davut PaŐa Hamamı gibi yapıları birbirine bağlıyor. Üsküp çarŐısında Osmanlı'nın sosyal yapısını hala devam ettirdiğini görebiliyorsunuz.

Orijinal hali korunmuŐ eski çarşı adeta yüzyıllar öncesine aŐılmıŐ pencere gibi, bir Anadolu Őehrindeki çarŐıdan pek farkı olmayan bir yer... Sesler, dükkânlar, simalar, yemekler, kokular her Şey kendinizi oraya ait hissetmenize vesile oluyor. Çektiğiniz fotoğraflarda bir film platosu gibi geçmişle bugünü aynı karede buluŐturabiliyorsunuz. Türk turistlerin "vatanımdan uzakta vatanım gibi" diyecekleri bir ortam... Aramızdaki bağın kopmadığını yerli halkın gözlerinden, sözlerinden gayet net hissedebiliyorsunuz. Artık yaŐları ilerlemiŐ olsa da 1950'lerde Türkiye'ye göçenler, akrabalarının, hatıralarının peŐı sıra gidiŐ geliŐi durdurmamıŐ, göçmek zorunda kalmıŐlar ama terk etmemiŐ, ellerini üstünden hiç çekmemiŐtir.

Özellikle ziyaretinizi Ramazan ayına denk düşürürseniz 7 den 70'e yapılan toplu iftar ve sahurları, camileri dolduran cemaati, iftar sonrası canlanan sokakları keyifle gözlemleyebiliyorsunuz. Avrupa kıtasında içebileceğiniz en lezzetli sular, yiyebileceğiniz en lezzetli etler ve tabii ki börekler de çarşı içinde sizleri bekliyor.

Şehrin Türk tarafı, bu eski zamanın romantikliği, sadeliği, sadeliğin içindeki asaleti, mağrur duruşu ve mütevazılığı ile size hüzünle karışık bir huzur verirken Taş Köprü'nün diğer tarafında bambaşka bir rüzgârla karşılaşıyorsunuz. Köprüden Makedon tarafına geçtiğinizde 22 metrelik Büyük İskender heykeli de dâhil gözdağı verircesine gereksiz büyüklükte inşa edilmiş, uydurulmuş ya da komşu ülkelerden ödünç alınmış tarihi karakterlere ait heykellere rastlıyorsunuz. Vodna tepesine dikilen, "Hilal'e karşı üstünlük bizde" dercesine duran devasa ışıklı milenyum haçı ise minarelere meydan okur gibi, Müslüman varlığına arsızca bağırır gibi şehre tepeden bakıyor.

Makedon tarafı, Türk Müslüman tarafını taciz eder gibi inşa edilmiş bu devasa resmi binaları, devasa haçları, aralarında Osmanlı'ya isyan etmiş eşkıyaların da bulunduğu devasa heykelleri ile bir Makedon kimliği oluşturmaya çalışıyor, Türk tarafında yüzyıllardır asilce duran gerçek tarihi karşısında ancak bu şekilde yer edinebileceğini düşünüyor. AB'nin finanse ettiği bu heykellerle kendine yeni tarih yaratıyor ve üstüne üstüne geliyor Türk Müslüman tarafının. Batı Avrupa'nın eteğine yapışıp Türk Müslüman kesimlere bu görgüsüz görsellikle bağırma edepsizliği buram buram hissediliyor.

Tüm bu sinsi taarruz karşısında Türk Müslüman kesimler varlıklarının temeli olan kültürel kimliklerini korumak için bir oldubittiye direnme çabasındalar zira bu tarz çok kültürlü coğrafyalarda küreselleşmenin yarattığı erozyon daha hızlı oluyor. Farklı etnik yapıların bir arada durmaya çalıştığı bu coğrafyada Makedonlar yüzlerini AB'ye, Müslüman gruplar da Türkiye'ye dönmüşler. Türkiye ne kadar güçlüyse biz de o kadar rahat nefes alıyoruz diyorlar.

Türkiye merkezli kurum ve kuruluşların varlığı da ülkedeki Türklerin kimlikleri muhafaza etme konusundaki sığınağı, destekçisi olmuş. Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek, kendi kültürlerine, tarihlerine aidiyetlerini arttırmak amaçlı projeler geliştirme çabaları var.

Bu anlamda Kuzey Makedonya'daki Türklerin varlığının en büyük göstergesi olarak 21 Aralık Türkçe Eğitim Bayramı özel bir yer tutuyor. Ya kaybolacak bir kimlik ya da milli ve manevi değerleri sahiplenip nesillere aktararak Türk kimliğinin muhafaza edilmesi söz konusu ve başka bir seçenek yok.

Osmanlı'nın dağılmasından sonra Balkanlarda yaşayan Türk kimliğinin asimile edilmesine rağmen bugün Balkanlardaki Türk Müslüman ruhunun hala ayakta ve direnmeye devam ediyor olması çok önemli. Tabii bireysel olarak bizim de üstümüze düşenler var; Üsküp garip bırakılmamalı, Balkanlardaki bu kalemizi düşürmemeli, "Türkiye'nin Türkiye'den ibaret olmadığı" yaklaşımı ile bu coğrafyada soydaşlarımızın varlık mücadelesine destek verilmelidir. Üsküp, günümüzde Türk kimliğinin Balkanlardaki temsilcisi, o nedenle mutlaka gidip görmeli, oralarda görünmeli, biz hala buradayız demeli...

TARİHSEL SÜREKLİLİK İÇİNDE TÜRK'ÜN ESARETLE İMTİHANI

Türk tarihine bütüncül bir perspektiften bakıldığında, belirli kırılma anlarında tekrar eden bir olgu dikkat çeker: Esaret, baskı ve buna karşı gelişen direniş... Bu tarihsel süreklilik, yalnızca siyasi ve askerî mücadelelerle sınırlı kalmamış; aynı zamanda düşünsel üretim, kimlik inşası ve toplumsal refleksler üzerinden de kendini göstermiştir. Dolayısıyla geçmişi anlamak, bugünün toplumsal ve siyasal dinamiklerini çözümleyebilmek adına kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Nitekim Mustafa Kemal Atatürk'ün işgal altındaki bir başkentte yürüttüğü mücadele, yalnızca bir askerî direniş değil; aynı zamanda bir irade beyanıdır. Benzer şekilde Bilge Kağan döneminde Türklerin Çin hâkimiyeti altında kimliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalması, esaretin yalnızca fiziksel değil, kültürel boyutlarını da ortaya koymaktadır. Ziya Gökalp'in fikirleri nedeniyle Malta'ya sürgün edilmesi ve Namık Kemal'in "vatan" kavramını merkeze alan söylemleri sebebiyle Magosa'ya gönderilmesi, düşüncenin tarihsel süreçte nasıl bir bedel gerektirdiğini açıkça göstermektedir.

Bu örnekler, Türk tarihindeki ortak bir örüntüye işaret eder: Toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireyler, çoğu zaman baskı mekanizmalarıyla karşı karşıya kalmış; ancak bu baskılar, uzun vadede tarihsel dönüşümlerin tetikleyicisi olmuştur. Başka bir ifadeyle, bedel ödemek ile tarih yazmak arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir.

Bu tarihsel çerçeveden hareketle günümüz Türkiye'sine bakıldığında, özellikle gençlik üzerinden şekillenen benzer bir gerilim alanı gözlemlenmektedir. Genç bireylerin toplumsal ve siyasal meselelere yönelik eleştirel tutum geliştirdikleri anlarda, karşılaştıkları tepkilerin çoğu zaman baskı, suçlama ve dışlama ekseninde şekillendiği görülmektedir. Bu durum, kamusal alanda ifade özgürlüğünün sınırlarına dair tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Özellikle terör gibi hassas ve toplumsal uzlaşma gerektiren konularda, net bir duruş sergileyen gençlerin dahi zaman zaman hedef hâline gelmesi, sistemsel bir çelişkiye işaret etmektedir. Bu noktada temel soru şudur: Toplumsal düzeni tehdit eden unsurlar mı sorgulanmaktadır, yoksa bu tehditlere karşı ses çıkaran bireyler mi?

Sorunun bu şekilde formüle edilmesi, mevcut yapısal problemlerin daha görünür hâle gelmesini sağlar.

İlayda AYAZ

Zira eleştiri kavramının, hakaret ya da saygısızlık ile eşdeğer görülmesi; demokratik toplum düzeninin temel unsurlarından biri olan ifade özgürlüğünü zedeleyen bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, eleştirel düşüncenin sınırlandırılması, yalnızca bireysel değil, toplumsal gelişimi de sekteye uğratmaktadır.

2026 Türkiye'sinde, genç bireylerin kendi ülkelerinde fikirlerini ifade ederken tereddüt yaşamaları, üzerinde durulması gereken önemli bir sosyolojik göstergedir. Bu gençler; tarihsel bilinç geliştirmiş, toplumsal sorumluluk hisseden ve geleceğe dair kaygı taşıyan bireylerdir. Bu nedenle ilk başvurdukları alan genellikle siyasal katılım mekanizmaları olmaktadır. Ancak bu mekanizmalar içerisinde de çoğu zaman kalıplaşmış yapıların ve sınırlayıcı söylemlerin varlığı, gençlerin kendilerini ifade etme imkânlarını kısıtlamaktadır. Bu noktada tarihsel analogi yeniden anlam kazanmaktadır. Geçmişte baskı, sürgün ve susturma politikalarına maruz kalan bireylerin, aynı zamanda tarihsel dönüşümlerin öncüsü olduğu unutulmamalıdır. Bu durum, günümüz gençliği açısından da önemli bir motivasyon kaynağı olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, tarihsel deneyim göstermektedir ki toplumsal değişim ve dönüşüm, dışsal bir müdahale ile değil; doğrudan toplumun kendi dinamikleri içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bir "kurtarıcı" beklentisi yerine, bireysel ve kolektif sorumluluk bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bir toplumun sürekliliği, o toplumu oluşturan bireylerin bilinç düzeyi ve kararlılığı ile doğrudan ilişkilidir. Eğer günümüzde bir baskı hissinden söz ediliyorsa, bu durum suskunlukla değil; daha bilinçli, daha temkinli ve daha güçlü bir duruşla karşılık bulmalıdır. Zira Türk tarihi, korku ile değil; direnç, irade ve kararlılıkla yazılmıştır.

Bu tarihsel süreklilik içerisinde, bugünün gençliği için ortaya çıkan en temel soru şudur: Geçmişin mirasını yalnızca hatırlayan mı olacağız, yoksa onu yeniden üreten bir özne hâline mi geleceğiz?

Belki de bu sorunun cevabı, içinde bulunduğumuz dönemin nasıl hatırlanacağını da belirleyecektir.

5G: SADECE HIZ DEĞİL, YENİ BİR ÇAĞ

Mobil iletişim teknolojileri, her on yılda bir köklü bir dönüşüm geçirir. 1G ile yalnızca ses taşıyan analog sistemlerden başlayan bu yolculuk; 2G ile dijitalleşti, 3G ile mobil interneti gündelik hayatın içine taşıdı, 4G ile geniş bant mobil çağını başlattı. Bugün ise bu evrimin beşinci halkasındayız: 5G...

Türkiye, 5G'ye geçişini 1 Nisan 2026'da kademeli olarak başlattı. Ancak 5G'yi öncekilerden yalnızca "daha hızlı internet" olarak tanımlamak, bu teknolojinin gerçek potansiyelini göz ardı etmek anlamına gelir. 5G; düşük gecikme süreleri, geniş cihaz bağlantı kapasitesi ve esnek ağ mimarisiyle birlikte yepyeni endüstriyel ve toplumsal olanakların kapısını aralıyor. Mobil iletişimin tarihini anlamak, 5G'nin neden bu kadar önemli olduğunu kavramayı kolaylaştıracaktır:

1G ve 2G: Sesin Yolculuğu

1979'da Japonya'da hayata geçen 1G, analog ses iletiminin ötesine geçemiyordu. Türkiye bu teknolojiyle 1986'da tanıştı. 2G ise analogdan dijitale geçişi simgeledi; GSM standardıyla birlikte ses kalitesi arttı, SMS mümkün hâle geldi. Türkiye'de 2G'nin başlangıcı 1994'e dayanır; dönemin Başbakanı Tansu Çiller ile Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel arasında gerçekleştirilen tarihî görüşme, ülkemizde cep telefonunun ilk adımı olarak kayıtlara geçti.

2.5G'den 3G'ye: Mobil İnternetin Doğuşu

2G döneminin içinde WAP, GPRS ve EDGE gibi ara evreler yaşandı. Bu evreler, tam anlamıyla bir mobil internet deneyimi sunmasa da 3G'ye geçişin köprüsünü kurdu. 2001'de dünyaya, 2009'da Türkiye'ye gelen 3G ile görüntülü görüşme mümkün hâle geldi ve akıllı telefonlar yükselişe geçti.

Niyazi ALPAY

4G: Geniş Bant Mobil Çağı

İsveç'te 2009'da başlayan 4G serüveni, Türkiye'ye 1 Nisan 2016'da ulaştı. LTE ailesiyle özdeşleşen bu teknoloji; yüksek çözünürlüklü video akışını, uygulama ekosisteminin patlamasını ve mobil ticaretin yaygınlaşmasını mümkün kıldı.

5G Nedir ve Ne Getirir?

5G, 4G'ye kıyasla 15 ila 20 kat daha yüksek hız sunabilmektedir. Ancak asıl fark burada değil. 5G'nin üç temel vaadi şunlardır: Çok düşük gecikme süreleri, aynı anda bağlanabilecek çok daha fazla cihaz sayısı ve esnek ağ dilimleme (network slicing) mimarisi...

Bu özellikler bir araya geldiğinde ortaya bambaşka kullanım senaryoları çıkıyor: Uzaktan cerrahi müdahaleler, sürücüsüz araç koordinasyonu, akıllı fabrikalar ve gerçek zamanlı endüstriyel otomasyon. Nesnelerin İnterneti (IoT) kapsamındaki milyonlarca cihazın birbiriyle anlık iletişim kurabilmesi de ancak 5G altyapısıyla gerçekçi hâle geliyor.

NSA mı, SA mı?

5G'nin iki temel mimarisi bulunuyor: NSA (Non-Standalone) ve SA (Standalone)... NSA'da 5G'nin radyo tarafı çalışırken omurga hâlâ 4G çekirdeğine dayanıyor. Bu nedenle gecikme süreleri zaman zaman 4G ile benzer ölçülüyor. Türkiye'deki mevcut geçiş mimarisi de NSA üzerine kurulu.

SA mimaride ise hem radyo hem omurga tamamen 5G'dir. Daha düşük gecikme, daha öngörülebilir performans ve gelişmiş kurumsal ağ senaryoları ancak SA ile mümkün. NSA, operatörlere hızlı geçiş kolaylığı sağlarken SA, 5G'nin asıl potansiyelinin kapılarını açıyor.

İnsan Sağlığına Etkisi: Gerçekler ve Belirsizlikler

5G teknolojisinin toplumsal kabulünü en çok etkileyen konuların başında sağlık kaygıları geliyor. Bu konuda bilimsel tablonun ne söylediğini doğru okumak önemlidir.

3G, 4G ve 5G'nin kullandığı elektromanyetik dalgalar iyonize edici değildir; yani X-ışını ya da gama radyasyonu gibi DNA'yı doğrudan etkileyen bir mekanizmaya sahip değiller. Bu dalgaların yüksek maruziyette yaratabileceği başlıca fiziksel etki doku ısınmasıdır. Günlük yaşamda baz istasyonlarından kaynaklanan maruziyetin belirlenen sağlık sınırlarının altında kaldığı durumlarda, bugüne kadar nedensel olarak kanıtlanmış bir sağlık zararı ortaya konulamamıştır. Dünya Sağlık Örgütü de bu görüşü desteklemektedir.

Öte yandan tablo tam anlamıyla kapalı değil. Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı (IARC), radyo frekansı elektromanyetik alanları 2011 yılında "insanlar için olası kanserojen" (Grup 2B) olarak sınıflandırdı. Bu, kansere yol açtığına kanıtlandığı anlamına gelmiyor; araştırmaların sürdüğü ve kesin bir sonuca henüz ulaşılmadığı anlamına geliyor. Ayrıca tıbbi implantlar ve elektronik cihazlarla elektromanyetik uyumluluk konusu, pratik bir risk olarak değerlendirmeye değer olmaya devam ediyor.

Sonuç olarak 5G'nin hayatımıza girişi, yalnızca telefon ekranlarının biraz daha hızlı yüklenmesinden ibaret değil. Bu teknoloji; sağlık, üretim, ulaşım ve kentsel yönetim gibi alanlarda köklü dönüşümlerin altyapısını oluşturuyor. Türkiye'nin bu geçişi NSA mimarisiyle başlatması, henüz yolun başında olduğumuzu ve asıl potansiyelin SA'ya geçişle birlikte ortaya çıkacağını gösteriyor.

Sağlık konusundaki belirsizliklerin bilim tarafından ciddiye alındığı ve araştırmaların sürdüğü bilinmeli; ancak mevcut verilere dayanarak toplumsal bir panikten söz etmenin bilimsel temeli bulunmuyor. Teknolojiyi körü körüne benimsemek ne kadar sağlıksızsa, kanıtlanmamış korkularla reddetmek de o kadar haksız bir tutum.

Sonuç olarak 5G, bir hız yarışından çok bir altyapı devrimi. Bu devrimi anlamak, ona ne zaman ve nasıl yer açacağımızı doğru kararlaştırmanın ön koşulu.

ZİYA GÖKALP: HAYATI, FİKİRLERİ VE TÜRKÇÜLÜK ANLAYIŞI

Umut Kaan KİLİM

Ziya Gökalp, 23 Mart 1875'te Diyarbakır'da dünyaya gelmiş, 25 Ekim 1924'te İstanbul'da hayatını kaybetmiştir. Asıl adı Mehmet Ziya olan Gökalp'in babası, yerel bir gazetede görev yapan bir memurdu. İlk eğitimini doğduğu şehirde aldı; ayrıca amcası aracılığıyla geleneksel İslami ilimler konusunda bilgi edindi.

1895 yılında İstanbul'a giderek Baytar Mektebi'ne kaydoldu. Buradaki öğrenimi sırasında İbrahim Temo ve İshak Sukûti gibi isimlerle tanıştı ve Jön Türkler hareketinden etkilendi. Bu süreçte İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldı. Siyasi faaliyetleri nedeniyle 1898'de tutuklanarak yaklaşık bir yıl hapis yattı. Serbest bırakılmasının ardından 1900 yılında Diyarbakır'a sürgüne gönderildi ve 1908'e kadar burada çeşitli memuriyetlerde bulundu.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki'nin Diyarbakır teşkilatını kurarak önemli bir rol üstlendi. Aynı dönemde "Peyman" adlı gazeteyi yayımladı. 1909'da Selanik'te düzenlenen İttihat ve Terakki Kongresi'ne Diyarbakır temsilcisi olarak katıldı ve kısa süre sonra cemiyetin merkez yönetiminde görev aldı. 1910'da kuruluşunda öncülük ettiği İttihat ve Terakki İdadisi'nde sosyoloji dersleri verdi; ayrıca "Genç Kalemler" dergisinde çalışmalar yürüttü.

1912'de Ergani Maden'den Meclis-i Mebusan'a milletvekili seçilerek İstanbul'a yerleşti. Türk Ocağı'nın kurucuları arasında yer aldı. "Türk Yurdu" başta olmak üzere birçok dergide yazılar kaleme aldı. Bunun yanı sıra Darülfünun-u Osmanî'de sosyoloji dersleri verdi.

I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin yenilmesiyle görevlerinden uzaklaştırıldı.

1919'da İngilizler tarafından Malta Adası'na sürgün edildi. Yaklaşık iki yıl süren bu sürgün döneminin ardından Diyarbakır'a dönerek "Küçük Mecmua"yı yayımladı.

1923 yılında Maarif Vekâleti bünyesinde Telif ve Tercüme Heyeti Başkanlığı'na getirildi ve Ankara'ya geçti. Aynı yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Diyarbakır milletvekili olarak girdi. 1924'te geçirdiği kısa süreli bir hastalık sonucu İstanbul'da hayatını kaybetti.

Gökalp, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinde yeni bir ulusal kimlik oluşturma arayışına yönelmiştir. Düşünce sisteminin temelinde, Türk toplumunun kendi kültürel ve ahlaki değerlerini koruyarak Batı'dan alınan bilimsel ve teknolojik unsurlarla bir sentez oluşturma fikri yer alır. Bu yaklaşımını "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" ilkesiyle ifade etmiştir. Ona göre Türkçülük kültürel bir temel, İslam ise ahlaki bir çerçeve sunmaktadır.

Uluslararası kültürün esas yapı taşlarının milli kültürler olduğunu savunmuş; saray edebiyatına karşı halk edebiyatını ön plana çıkarmıştır. Batı'nın ilerlemesini sağlayan pozitif bilim anlayışını benimsemiş ve dini, toplumsal bütünlüğü destekleyen bir unsur olarak değerlendirmiştir. Toplum anlayışını, Emile Durkheim tarafından geliştirilen dayanışmacı yaklaşım çerçevesinde şekillendirmiştir.

Çok sayıda makale kaleme alarak düşüncelerini yaymış, özellikle Türkçülük fikrini sistemli bir hale getirmiştir. Aynı zamanda milli edebiyatın oluşumu ve gelişiminde önemli katkılar sağlamıştır.

ÜçYediDokuz

HÜRRİYET · ADALET · EŞİTLİK · KARDEŞLİK

YENİ NESİL ANALİZ | HAFTALIK GÜNDEM

Bilgi, Yorum, Perspektif... Hepsi Tek Kanalda!

HEMEN ABONE OL!

Youtube@Ücyedidokuz

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER
AKADEMİ